

Ті, кого немає

Автор:

Світлана Клімов

Ті, кого немає

Світлана Клімова

Андрій Анатолійович Клімов

Сучасна проза України

Чотирнадцятирічну Марту спіткала справжня катастрофа: після багаторічної відсутності повернувся брат її матері, оселився в тій самій квартирі й почав переслідувати юну дівчину, домагаючись її. Не знайшовши розуміння та підтримки в батьків, Марта наважується на відчайдушний учинок, що межує зі злочином, – і водночас дізнається, що вона – прийомна дитина, а ім'я її справжньої матері – таємниця. Низка драматичних подій, як видається Марті, веде її близьких та її саму до глухого кута...

«Ті, кого немає» – книжка про психологічне насильство і протистояння йому, примхливі форми квір-сексуальності, проблеми прийомних дітей і конфлікти поколінь, які все ще зазнають впливу «совкової» дійсності.

Дію роману приурочено до літа 2013 року. Українською «Ті, кого немає» вперше публікується в повній версії.

Видавництво Фабула, Ранок

Андрій Клімов, Світлана Клімова

Ті, кого немає

© А. Клімов, С. Клімова, текст, 2019

© Р. Трифонов, пер з рос., 2019

© «Фабула», макет, 2019

© Видавництво «Ранок», 2019

Шановний читачу!

Спасибі, що придбали цю книгу.

Нагадуємо, що вона є об'єктом Закону України «Про авторське і суміжні право», порушення якого карається за статтею 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав» штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Повторне порушення карається штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, аудіо – і відеокaset, дискет, інших носіїв інформації, обладнання та матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Кримінальне переслідування також відбувається згідно з відповідними законами країн, де зафіксовано незаконне відтворення (поширення) творів.

Книга містить криптографічний захист, що дозволяє визначити, хто є джерелом незаконного розповсюдження (відтворення) творів.

Щиро сподіваємося, що Ви з повагою поставитеся до інтелектуальної праці інших і ще раз Вам вдячні!

Частина перша

Марта

1

Марту забрали з Будинку дитини, коли їй виповнилося три місяці.

Був переддень Нового року, і Сергій Вікторович Федоров віз у таксі закутану в теплу ковдру дівчинку з радісним відчуттям початку нового життя. Дружина чекала вдома, відпрохавшись надвечір з роботи, щоб усе приготувати для маленької доньки. Тієї ж ночі в неї мало бути чергування в лікарні – вона працювала хірургічною медсестрою...

Узяти дитину в сім'ю, яка помалу ставала нестійкою спільнотою двох надто різних людей, було ідеєю Сергія, і то зовсім несподіваною. Дружина зреагувала моментально – холоднувато й здивовано.

– Ти так хочеш дітей? Бідолаха... Я ж тебе одразу попередила, коли ми вирішили одружитися, – народжувати я не згодна! То не для мене. Хто доглядатиме нашу дитину? Хто годуватиме, гулятиме з нею, хто, врешті, виховуватиме? Ми обоє постійно зайняті...

Вона мовила «нашу», а не «оту» – і це вже дещо означало. Тож Сергій палко промовив:

– Моя мама вже на пенсії, вона нам допоможе на початку.

– Твої батьки, Сергію, чудові люди, чуйні, добрі, та в них своє життя. Ти захотів дитину? – повторила Олександра. – То чому б тобі не народити її десь на стороні? Знайди собі молоду, здорову, сильну жінку... я не проти, жодного докору не

почуеш.

– Ото нісенітниця! Як ти можеш, Сашо? – Він скривився й потягся до цигарок на столику.

Вони сиділи в кухні за вечірнім чаєм, де відбувалися в них усі серйозні розмови. Стояло літо, вікно було відчинене, комашня вже набилася в матовий плафон під стелею.

– Ми разом уже вісім років, я тебе люблю й ціную, мені не потрібна інша. Перешкод, щоб мати дітей, теж немає: ти створена для материнства, і зволікати з цим безглуздо.

– Ні! – відрізала Олександра й теж схопилася за сигарету. Пальці в неї тремтіли. – І ти чудово знаєш чому. Я все пояснила. Навіщо це тобі? Не розумію...

Проте він таки вмовив дружину. Не відразу, крапля по краплі, вельми обережно, давши їй повпиратися, показати характер. Зрештою Олександра здалася, бо в Сергія вистачило розуму поступитися їй правом остаточного вибору.

Одного разу вона раптом заявила Федорову: «Я згодна. Але всю матеріальну й моральну відповідальність за цей крок береш на себе ти...» У тому відіграв свою роль факт, що з пологового відділення центральної дитячої лікарні, де працювала Олександра, двадцять п'ятого вересня, щойно прийшовши до тям після важких пологів, утекла породілля, покинувши новонароджену руденьку дівчинку. Три шістсот, п'ятдесят два сантиметри від маківки до п'ят, абсолютно здорову й надзвичайно спокійну.

Юну матусю «швидка» доправила з обласної глибинки без документів, підібравши на узбіччі траси. Зігнувшись у три погібелі й тримаючись за живіт, вона намагалася голосувати, але ніхто не зупинявся. У панянки вже й води відійшли. Волею долі з екстреного виклику на тій самій машині поверталася Марта Янівна Куйжель, завідувачка хірургічного відділення. Везла вона шестирічного хлопчину з защемленням пахової грижі, а з ним – розгублену, заплакану матір. Породіллю посадовили в мікроавтобус до цієї компанії, і водій увімкнув сирену.

Коли за тиждень ніхто так і не поцікавився новонародженою, її назвали на честь завідувачки – Мартою, дали перше-ліпше прізвище й відправили до Будинку дитини.

Олександра всю цю історію дізналася від безпосереднього начальства, яке обурено прокоментувало: «Ну от що за блядь! А дитинка ж чудова. Не було б мені стільки, скільки зараз, узяла б не вагаючись...»

Ще якийсь час пішов на вагання, сумніви, таємну поїздку – глянути на цю саму Марту. Там Олександра з деяким переляком виявила, що дівчинка дуже схожа на Смагіних – усі вони рудуваті; а тонкою шкірою та впертим виразом очей – на неї саму.

Було трохи клопотів з оформленням документів, та через три місяці в них із Сергієм з'явилася дочка – Марта Сергіївна Федорова. Рідна лікарня постачала все потрібне, навіть грудне молоко на початку, а свекруха Віра Андріївна з'явилася в домі вже наступного ранку. Вона допомагала нянчити дівчинку всі дні, крім вихідних, – годувала її, гуляла й віддавала прийомним батькам тільки на ніч. Коли Сергій помітив, що його мати втомлюється й не завжди справляється, на три дні стала приходити чужа нянька.

Життя налагодилося й зацокало, як механізм. Увесь вільний час Федоров присвячував дочці, Олександра видавалася спокійною, незвично жвавою, помолоділою, і Сергій сподівався, що вона прив'яжеться до Марти. А може, наважиться й на свою дитину.

Так тривало до весни.

У середині квітня, опівдні в неділю, коли Федоров збирався на прогулянку з дочкою, зненацька залунала трель дверного дзвінка. Дзвонили різко й наполегливо.

Олександра пішла відчинити – і він почув її приглушений радісний зойк. Дівчинка, одягнена для прогулянки в строкатий комбінезончик, уже напівсиділа у візку, а сам він, натягнувши куртку, нахилився взути черевики й був спиною до дверей.

Коли Сергій випростався й глянув, його дружина міцно обіймала невисокого молодика в шкіряній кепці та плащі – синьому, ніби припорошеному пилом, а може, й вигорілому; її плечі під фланеллю домашнього халата ходили ходором.

Нарешті Олександра відірвалася від гостя, який тим часом із ревнивою цікавістю роздивлявся Сергія. Очі в нього виявилися прозорі, зеленкуваті, швидкі й гострі, як в оцінювача у ломбарді.

– Сергію, – аж трохи задихаючись, вигукнула дружина, – Валюша приїхав...
Любий мій!

Кого стосувалися останні, мало не зі сльозою мовлені слова, він одразу не зрозумів, лише за хвилину здогадався, що перед ним молодший брат Олександри – Валентин Смагін. Сергій нечітко пам'ятав його з нечисленних сімейних фото, що зберігались у дружини.

– Нам уже час, – пробурчав Федоров замість вітання, однак енергійно потрусив простягнену долоню шуряка.

Через три години дружина постала перед ним зовсім іншою людиною.

На обережне питання, чи надовго завітав дорогий гість, вона відрізала, що то не його собача справа.

– Зачекай, Сашо, не гнівайся, я ж по-доброму запитав. Я розумію, що ти скучила за братом, проте ж у нас дитина... Можна було й попередити, а не валитися як сніг на голову!

– Я нікому з родичів не писала про Марту. Він не в курсі.

Що любив у ній Сергій, то це відхідливість. Голос дружини звучав уже зовсім спокійно.

– Ну добре. То, може, ти тепер відповіси на моє питання?

– Валентин приїхав назавжди.

– Як це? – розгубився Федоров. – Де ж твій брат житиме? Він-бо вже не хлопчик, йому далеко за тридцять, якщо судити з зовнішності.

– Валентин молодший за мене на п'ять років. А мені, як тобі добре відомо, любий мій, у січні виповнилося тридцять два... – Вона знову почала розпалюватися. – Він утомився, діставався кілька діб, з пересадками... За тридцять... Це ж треба! І прошу тебе – не галасуй у домі! Я поклала його в нашій спальні, братові необхідно відпочити... Марта в бабусі?

– Так. До вечора.

– Нагодували?

– А як ти гадаєш?

– Послухай, – дружина уважно глянула. – Потрібно все одразу розставити на місця. Дай сигарету і сідай! Брат не пояснив мені, чому повернувся. Ми з ним узагалі цього не обговорювали, і я нічого не знаю, крім того, що йому більше немає де жити. Ця квартира, у якій ти навіть не прописаний, рівними частками належить мені й Валентину. Савелій, наш старший, відмовився від своєї частки вже давно, ще коли їхав до місця служби. Потім, після смерті батька, як тобі відомо, він забрав до себе молодшого брата. Я закінчувала медучилище, жила на копійки... Мені було не до формальностей. Валентин має всі законні підстави мешкати тут...

– А хіба весь цей час він оплачував комунальні послуги? – безглуздо заперечив Федоров, перебивши дружину.

– Я не відповідатиму на дурні питання. Валентин повернувся й буде з нами жити. Крапка. Моею думкою ніхто особливо не цікавився, нав'язуючи мені дитину. У тебе є Марта, у мене – молодший брат. Я його виростила, замінила йому матір і нікому не дозволю скривдити або принизити його. Можеш вважати, що ми оце зараз підписали мирну угоду. І годі з цим... Будь ласка, зателефонуй своїм і скажи, що ти ввечері привезеш усе необхідне для дівчинки: харчі, одяг, гроші. Нехай Марта з тиждень побуде в них, доки Валик облаштується, обживеться. Ми віддамо йому свою спальню...

Це означало, що їм із дружиною доведеться жити разом у середній із трьох кімнат. Там від дня появи дочки стояло її ліжечко, а поряд – розкладний диван, на якому спав Сергій, щоб уставати до дівчинки ночами. У тих випадках, коли в них залишалися на ніч його мати або нянька, Федоров спав із дружиною, що, зрештою, було рідкістю.

– Ось що, – уже м'якше, майже лагідно промовила Олександра. – Зробімо так. Ти перекуси і їдь. Без усіляких там дзвінків.

– Я поїв.

– То рушай... Поясни все Вірі Андріївні. Можеш навіть залишитися там на ніч.

У той момент він нічого не відчував, крім здивування. Але його батьки, коли Сергій став викладати домашні новини, сприйняли звістку порівняно спокійно. Вони мали двокімнатну квартиру в блокувній багатопверхівці за два квартали від його будинку, дачну ділянку в передмісті, ледь живі «жигулі», вчительські пенсії та знайомого кардіолога. У дівчинці вони душі не чули.

Кілька днів Сергій жив у батьків – аж поки зателефонувала дружина. Вона була лаконічною і мовила всього одну фразу: «Повертайся».

У травні в нього планувалося відрядження до Польщі, і він домовився з матір'ю, що батьки заберуть дівчинку з собою на дачу на все літо – аж до його повернення. У Познань його відправляла фірма, де він займався монтажем і налагодженням медичного устаткування, і це була єдина можливість заробити стільки, щоб нарешті зробити у квартирі серйозний ремонт.

Ближче до вечора Федоров посадовив дочку у візок і вирушив жити далі.

Олександра здавалася задоволеною та щасливою. Навіть за Мартою скучила і все демонструвала її братові – яка вона викапана Смагіна. Валентин на це всміхнувся: «Приймачка вдалася в тебе, а любий брат – хтозна і в кого...»

Сергія неприємно різонуло оте «приймачка», він покосився на сімейні фото, навіщось розкладені на кухонному столі, уже накритому до вечері, однак промовчав. Сказав тільки:

– Гаразд, я пішов купати Марту. А ви тут поки туркотіть.

– Сергію! – негучно озвалася дружина, і її голос здригнувся і здався йому по-особливому м'яким. – Упораешся – одразу за стіл...

Коли Марта вже засинала, Олександра зазирнула в кімнату і на мить вдячно пригорнулася до нього. Федоров упівголоса заговорив про майбутнє відрядження й про те, що дочці буде корисно пожити на свіжому повітрі. «Будуть гроші, почнемо ремонт...» – додав він.

Вона кивнула, але погляд був відсутній.

– Що там у нас завтра? Ти з нянькою домовилася?

– Узяла відгули. Валентин був у жеку... і він дав мені грошей на господарство. Збирається на комп'ютерні курси. Буде влаштовуватися на роботу. Отаке от.

Федоров виїхав до Польщі наприкінці травня, а повернувся, коли Марта почала самотійно ходити. Правда, ремонт вони зробили тільки через чотири роки.

За цей час дівчинка встигла побувати в дитячому садку, і Сергій, помітивши, що вона побоюється води, не любить мити голову, незговірлива та вперта, відвів Марту в басейн. Там і почалася її спортивна кар'єра.

Дружина була цілодобово завантажена на роботі, Валентин повсякчас відсутній – він влаштувався на залізниці провідником, як і раніше, коли жив у старшого брата в Приамур'ї. Сам Федоров справ мав понад голову. Матері зробили нескладну, але коштовну операцію, і він її оплатив. Та й ремонт, великий і заморочливий, тягся майже два роки, доки Марта вже й в школу пішла, де колись викладали його батьки і яку закінчив він сам.

У вересні дівчинці виповнилося сім, і в подарунок вона одержала власну кімнату. Валентин перебрався туди, де племінниця дотепер жила разом із батьками. У результаті перепланування всі три кімнати вийшли окремими, і вітальня (яка, щоправда, помітно зменшилася), відійшла Олександрі й Сергієві. Утворилася простора кухня – тепер там можна було розміститися вчотирьох і при цьому не

сидіти на голові одне в одного, поставити диванчик на випадок гостей і навіть телевизор. Вікна, радіатори, передпокій, двері, деякі нові меблі... Довелося влізти в борги, і тепер вони обоє працювали у вихідні й вечорами. Олександра, крім лікарні, бігала по району з крапельницями та внутрішньовенними вливаннями, а Сергій халтурив у напівлегальній конторі з ремонту мережевого обладнання.

Валентин Смагін вніс частку, однак своє гніздо облаштував самостійно. Двері його кімнати за відсутності хазяїна завжди були замкнені. Та особливої таємниці з того, чим він займається між поїздками, Валентин не робив: ще тоді, коли він щойно оселився в сестри й закінчив річні курси, у нього з'явився перший комп'ютер. Пізніше його змінив крутий ноутбук, а відтак настала черга спортивних піджаків від «Камашита» і брендovих мокасинів. Але тоді, одразу після ремонту, він, повернувшись із рейсу з якимись торбами й пакетами, то мотався містом, то годинами ледарював у розкладному кріслі у своїй келії.

Усі вони співіснували, немов сусіди на поверсі, яким нема коли й словом перекинутися. Олександра розривалася між домашніми справами і лікарнею, Валентин носився з думкою розбагатіти, а Федоров, крім роботи, щодня возився з дочкою. Школа, тренування – і так по колу, аж доки Марта підросла настільки, що він уже не боявся відпускати її саму в басейн...

Росла вона абсолютно самостійною. З дев'яти років сама готувала собі сніданок, ішла до школи, на тренування або до бабусі, у якої проводила вечори й часто залишалася ночувати.

На думку дружини, Марта робила тільки те, що сама вважала за потрібне. Мабуть, так воно й було: дочка майже нічим не цікавилася, крім спорту. Навчалася вона пересічно, з явною нудьгою, і уникала однокласників. Але Марта йому подобалась – і квіт. Він уже призабув, якою вона була в ранньому дитинстві – кумедною та беззахисною. Тепер поруч із ним жила майже доросла й вельми розумна людина, мовчазна, уважна, без підліткового лукавства й стервозності.

Олександра, незважаючи на те, що дочка дивним чином була схожа на неї навіть у дрібницях, цієї ранньої дорослості не схвалювала. «Наче їй геть усе байдуже, – якось дорікнула вона Федорову. – І це ти винен. Навіщо ти засунув її прямо з пелюшок у цей спорт? Ким вона виросте, що буде робити? От я все життя мріяла стати лікарем, хоча ні чорта з цього не вийшло... А Марта? Питаю її: ти що, все життя будеш у басейні товктись? У відповідь – а хоч би й так, що поганого? Я кажу – подивися на своїх однолітків, вони такі розвинені... Музика там, іноземні

мови, комп'ютери знов-таки... Вона у відповідь: усе це лушпиння. Мені нема коли дурницями займатися, як твій брат. Мене взяли кандидатом у збірну, наступного літа в мене багато змагань і поїздок на збори...» – «Отже, така вдача, – гмикнув Федоров. – Оригінальна...»

Розмірений плин їхнього життя знов урвався, коли в місті з'явився старший із братів Смагіних – той зненацька вийшов у відставку в полковницькому чині. Савелій Максимович повернувся з Росії на батьківщину з родиною – дружиною Інною та сином Родіоном. Головними цілями Савелія, як він повідомив сестрі в телефонній розмові, були вступ Родіона на економфак місцевого університету, придбання квартири й зведення заміського будинку.

Зустріч відбулася в найближчу суботу. Валентина не було. Савелій Смагін прибув із сином, і в цілому бесіда тривала рівно півгодини, усе по-діловому. Від обіду Смагін-старший відмовився й квапливо помчав геть, пославшись на невідкладні справи, однак дозволив синові побути з тіткою та двоюрідною сестрою. Марті було вручено новісінький недорогий мобільник, перший у її житті.

Саме з того пам'ятного дня Олександра остаточно втратила спокій.

2

– Мамо! – з порога заявила Марта, доладу не привітавшись ні з батьками, ні з Валентином, що визирнули в тісний передпокій на її гучну появу. – Ви коли вріжете замок у двері моєї кімнати?

– Навіщо? – розгублено запитала Олександра. – Та постав ти наплічник! Що за манера в коридорі вивалювати все підряд? І ще чогось там вимагати.

– Ти що, не розумієш? – вигукнула Марта. – У мене повинен бути особистий простір!

– Господи, що за дурниця! У тебе його більше, ніж у всіх нас разом узятих. Де ти нахапалася цього? Особистий простір... Ми не бачили тебе місяць, ти майже не телефонувала, бабуся нервувала... Замок! Ти б хоч обійняла рідних, чемпіонка...

Марта скинула з плеча наплічник, спідлоба покосилася на Смагіна і ступила до батька, підставляючи щоку для поцілунку. Сергій обійняв дочку, легенько пригорнув, вдихаючи запах її засмаглої шкіри, немитого жорсткого рудуватого волосся і ще – поїзда й міської літньої куряви. Стояв недільний ранок, усі були вдома, дівчинка щойно повернулася із Запоріжжя, де брала участь у змаганнях і, як вони вже знали, виграла заплив на двісті метрів вільним стилем у своїй віковій групі.

Дочка, відірвавшись від нього, поцілувала Олександрю й одразу ж уперто повторила:

– Тільки сьогодні ж! Інакше я втечу до бабусі на дачу й не повернуся, доки не одержу ключ від своєї кімнати. Зрозуміло кажу?

– Та що це з тобою, Марто! Як ти розмовляєш? Ану геть з очей! Іди у ванну й прийми хоча б душ із дороги... І їдь куди хочеш! Що за нахабство!

Сергій бачив, що дружина ледь стримує лють, і поспішив втрутитися:

– Та не кричіть ви обидві. Немає проблеми. І ти, Сашо, заспокойся. Мені не важко врізати замок, у нас навіть десь валяється підхожий... І нема чого галасувати через дрібниці.

– Це не дрібниці. Дитина не може грубіянити матері.

– А я й не грубіянила.

– Та замовкни нарешті!

– Стоп, – вигукнув Федоров, – ви що, так і будете сваритися в передпокої? Марто, мама сказала тобі привести себе до ладу... Ану ж бо! А я вже сьогодні зроблю те, про що ти просиш.

– А я твому татові підможу, – втрутився Валентин. – Що ти ото, справді, Мартусю, кип'ятишся дарма? Ми тут без тебе скучили. Йди-но сюди, обійми дядечка...

Марта спалахнула, смикнула плечем і подалась до ванної. Обличчя її зберігало похмурий і впертий вираз. Валентин, усміхнувшись, зник у себе, а Сергій, дивлячись на геть засмучену дружину, мовив:

– Не бери це так близько до серця. Дівчинка виросла. Я думаю, найрозумніше – піти їй назустріч.

– А я не розумію, навіщо замикатися. Тим більше від нас. – Олександра відіпхнула його простягнену руку, пройшла на кухню, узяла сигарету й сіла. – Ми й так не входимо до неї без стукоту... І от що я тобі скажу: Марта дуже змінилась останнім часом. Я, звісно, звинувачую себе, що не приділяю їй уваги. Але й на мене не можна тиснути. Нікому не дозволено так зі мною розмовляти, Сергію, навіть чотирнадцятирічній шмаркачці.

– Чотирнадцять їй виповниться тільки через три місяці.

Дружина потроху охолоняла, і він уже сподівався був, що все обійдеться.

Однак не обійшлося.

Коли вони вчотирьох уже сиділи в кухні за сніданком, Федоров винувато повідомив, що замок, про який він згадав, так і не знайшовся. Завтра ж він купить новий і вріже. На це Марта заявила, що негайно іде до діда з бабою на кілька днів. Вона вже домовилася з двоюрідним братом, він на машині і за потреби поверне її додому.

Олександра з шумом піднялася, жбурнула на підлогу серветку й, не зронивши жодного слова, почала жбурляти брудний посуд у мийку.

Федоров неголосно, уже починаючи гніватися, промовив:

– Я поїду з тобою, Марто. Збери речі. Дорогою дещо купимо. Ти в курсі, що в мене від учора відпустка? Завтра ж буде тобі замок. А зараз у тебе на все про все півгодини – електричка об одинадцятій тридцять...

Марта підвелася, буркнула: «Дякую, мамо!» – і, не дочекавшись відповіді, пішла до себе, проігнорувавши питання Валентина:

– А що, Родіон у понеділок буде в місті?

Коли Федоров із дочкою нарешті відбули, Валентин Смагін покликав сестру.

Олександра з досадою погасила щойно прикурену сигарету й попрямувала в кімнату брата.

– Чого тобі, Валику?

– Треба поговорити, Олександро. Заходь, сідай.

Від його ранкової жвавості не лишилося й сліду. Брат був похмурий і зосереджений.

Її завжди вражала майже стерильна чистота кімнати Валентина, його акуратність і точність у поводженні з речами. Нічого зайвого, ані порошини, навіть із постійно відчиненим вікном. «Коли він устигає все прибрати?» – дивувалася Олександра. І це при нескінченних поїздках, утомі, недосипанні й не найкращому здоров'ї... Свіже повітря – це зрозуміло: молодший змалку потерпав від рідкісної форми алергії. Був болісно чутливий до запахів косметики, пилу, шерсті тварин, хоча з віком став почуватися ліпше. Спочатку вона навіть не наважувалася курити при братові, доки той зі смішком не зауважив, що у вагоні мусить нюхати й не таке. На запитання, чому він не змінить роботу, відповів: «Та звик яось. Робота цікава, і грошики капають. У моєму віці міняти професію пізнувато...»

– Чого тобі? – повторила Олександра, опускаючись на край широкого розкладного крісла. – Ти коли збираєшся в рейс, сьогодні?

– Так. Після обіду. – Валентин сів верхи на єдиний стілець. Позаду каламутно блакитнів екран ноутбука. – Хочу поговорити з тобою. Про Марту й Родіона. Ти нічого не помічаєш, Сашо?

– Ти що маєш на увазі? – миттєво насторожилася вона. – Племінник у нас буває нечасто, сам знаєш. Савелій його неохоче відпускає. Та й стежити мені за ними нема коли...

- Щось вони занадто часто стали зустрічатися.

- Із чого ти взяв?

- Ну, - він усміхнувся. - Є така думка, скажімо так...

- І що з того? Родіон - не в батька. Зовсім інший характер. І він до нас прив'язався. Уважний, не дурний...

- А нашому племінникові відомо, що Марта йому не рідня? Що ніяка вона йому не двоюрідна?

- До чого тут це? Савелію я писала - давно, приблизно того року, коли ти від нього поїхав. А чи казав він дружині й синові - мені до цього діла нема.

- Але ж якщо хлопцеві про все відомо, він може й з Мартою... поділитися. Якщо вже не поділився. Ось тобі й причина її витівок. Підлітки такі речі сприймають болісно. Для когось це ще гірше, ніж сирітство...

- Ти себе, чи що, маеш на увазі? - примружилась Олександра. - Так ти й не був сиротою. У тебе була я.

- Не про мене мова, - відмахнувся Валентин. - Ти хіба нічого не помічаєш, сестричко? Подаруночки, дзвіночки, те-се...

- Що ти навігадував, Валентине!

- Ну, дивись, Олександро, я тебе попередив. Ти її ще за дитсадок вважаєш. Ох і здивує вона тебе одного разу! Охнути не встигнеш, як онуки заведуться. - Він сухо реготнув. - У Марти характер, а тут ще й вік той самий... привабливий.

- Нісенітниці.- Олександра скривилася, встаючи. - Усе це твої фантазії. Якби Марта знала, що ми її в дочерили, то насамперед запитала б у мене або Сергія. Чого в неї не віднімеш - це прямоти. Ні про що таке вона навіть не здогадується, і Родіон, я певна, гадки не має. А стосунки в них цілком родинні. Викинь з голови... Піду, займуся обідом.

– Родинні? – пробурмотів Валентин і після паузи раптом запитав навздогін – сестра вже стояла у дверях: – А якщо я сам скажу дівчинці правду, як ти до цього поставишся?

Олександра круто обернулася.

– Не жартуй так, Валику, – неквапливо мовила вона. – Тільки я маю право все розповісти Марті. Я єдина, зарубай на носі. Ти мені життям зобов'язаний і ніколи не посмієш мене засмутити. Ми з тобою одне, і ближчого за тебе в мене нікого немає.

– Вибач, Сашо! – Валентин підхопився, відіпхнувши ногою стілець. – Щось на мене сьогодні найшло. Добре, дурницю впоров... – Він спідлоба поглянув на неї й винувато всміхнувся. – Нервуюсь, бачиш. Не хочеться знову на роботу запрягатись.

– Візьми себе в руки, – холодно сказала Олександра. – Відпочинь. Пообідаємо спокійно.

Вона безгучно причинила двері. Неділя їй насправді не задалася.

Чоловіка, коли він повернувся, Олександра зустріла в якнайпохмурішому настрої – Федоров геть забув, що Валентин до середини в рейсі.

– Може, сходимо в кафе, вип'ємо винця? Такий дивовижно тихий вечір, – жваво запропонував він з порога.

– Щось не хочеться.

– Ти чимось засмучена, Сашо? Марта, по-моєму, геть забула про все. Така ж, як зазвичай. Але все одно я зранку збираюся по той замок...

– Зажди, не роззувайся, – сказала вона. – У тебе гроші з собою? Сходи, будь ласка, в магазин. Я не проти випити, але тільки вдома, удвох.

Він приніс пляшку горілки, томатний сік, мінеральну, оливки, свіжий білий хліб.

– Бенкет, одначе, – мовив Федоров, засовуючи пласку пляшку в морозильник і косячись: дружина зосереджено накривала на стіл. – Хто б міг подумати.

– Під час чуми, – посміхнулась Олександра. – Іди, мий руки, я тут сама впораюся.

Він повернувся й сів навпроти, присунув тарілку, поклав салату, відламав хрустку скоринку й зажував.

– Ну? – поквапила Олександра. – Ти такий голодний?

– Зараз. – Федоров ковтнув бульбашкової води з високого келиха, підвівся й витяг з холодильника запітнілу пляшку. Наповнив чарки: дружині по вінця, собі на дві третини. – За що п'ємо?

– Ні за що. Просто так. Ми з тобою давно не вечеряли вдвох.

– Правда. – Сергій махом спорожнив чарку і з апетитом накинувся на все, що було на столі.

Олександра пила дрібними пташиними ковтками доти, доки на очах у неї не виступили сльози. Федоров знав, що вона рідко п'яніє, обходиться невеликою кількістю спиртного. Сам він волів вино, і то далеко не будь-яке.

– Поїж, – сказав він дружині. – Годі курити.

– Сергію, – промовила вона, вперто клацаючи запальничкою і з шумом видихаючи дим, – мені нещодавно телефонував Савелій. Кликав на свій ювілей. Це восьмого, тобто через тиждень. Запрошені всі, крім Валентина... Ми не поїдемо.

– Ми? Тобто ти хочеш сказати, що це остаточно?

– Найпевніше. Я без Валентина туди ані ногою. Налий ще, будь ласка. І не дивися на мене, я не нап'юся. Немає приводу.

– Та все ж горілку треба закушувати, – посміхнувся Федоров. – Що за манера все ускладнювати, Сашо? Ось ти мені, будь ласка, поясни... – Він налив, узяв свою

чарку й підняв. – Твоє здоров'я! Поясни, що за кішка між ними пробігла? І з якої речі Валентин звалився нам на голову?

Він дивився, як дружина цідить горілку, як зволожується й світлішає її погляд, як вона підхоплює з тарілки бутерброд і впинається в нього міцними зубами.

Нарешті Олександра торкнулася губ серветкою й заговорила:

– Не знаю. Може, Інна... Слухай, а якщо справді поговорити з нею, вона має вплив на чоловіка. Може, переконаємо Савелія не рубати з розмаху?

– То й поговори. Бо інакше все це матиме дивний вигляд. Савелію Максимовичу, якщо не помиляюся, шістдесят?

Олександра кивнула:

– Мені здалося, що це не формальне запрошення. Він розпитував про всіх, жартував. І тільки в самому кінці зненацька додав: «Тільки Валентина не надумай із собою тягти. Відразу викинь з голови. Я його не маю бажання бачити...»

– А це справді важливо, аби Валентин там був?

– Авжеж! Я хочу їх помирити. Іншої нагоди не буде... У Савелія характер, він і замолоду був крутий, але ж рідні брати! Коли він приїхав на похорон батька, хоч я що робила, хоч як опиралась, але однаково повернув усе по-своєму – відвіз брата в цю свою Тьмутаракань... А ми ж із Валентином жили душа в душу. Савелій міг і далі допомагати нам, проте сказав як відрізав: тобі треба закінчувати училище, виходити заміж і народжувати власних, а не облизувати оце сопливе щеня. Я з нього зроблю чоловіка... Слово в слово.

Вона відвела погляд і посміхнулася.

– Ні, тепер я розумію: там був прямий розрахунок. Він на ту пору підбивав клинці до Інни, а в тієї батько був важливим цабе й косо дивився на Савелія, який і там, я певен, примудрився показати свій норов. А тут – брат-підліток, серйозна відповідальність, забрати до себе, вивести в люди... Виглядає гідно й серйозно. Я

ж у той Бікін потім їздила, вже після одруження Савелія. Валентин закінчував школу, дім – повний ущерт, щойно народився Родіон...

– Ну, хай так, – перебив Федоров. – Зрештою, яка різниця, що там між ними було. Припустімо, посварилися, не зійшлися поглядами. Молодший не захотів іти в училище, тягти армійську лямку, а старшого це зачепило. Але все ж таки поясни мені, Олександро, одну річ. Чому твій Савелій, знаючи, у яких умовах ми живемо, жодного разу не запропонував допомогти? Забезпечена людина. Дві машини, квартира в місті, замський будинок, власний офіс, бізнес... Хіба він не міг оселити Валентина... скажімо, у своїй міській квартирі, яка цілий рік порожня? Та й добро було б під наглядом... Ми тут учотирьох тіснимосся в малогабаритній «трьошке», і жодного виходу з цього не видно!

– Він пропонував, – глузливо промовила дружина. – Ми якось поговорили віч-на-віч. На ту пору він саме закінчував будівництво дому. Я зателефонувала після роботи й приїхала до нього в офіс. Думаеш, легко мені це далось? Якби не ти, я б і пальцем не поворухнула. І що? Виклала ситуацію, а він категорично: я Вальку на гарматний постріл до себе не підпушу. Хочете, каже, – роз'їдьтеся. Продайте це житло, а не вистачить грошей, я додам.

– А мені ж ти нічого не сказала!

– А навіщо? Нічого ж і не вийшло. Тож закриймо тему.

Федоров промовчав. Насправді, до нього це й не має прямого стосунку. До Валентина за ці роки він начебто звик, та й перетиналися вони нечасто, зайняті кожний своїм.

– Доп'ємо? – Федоров кивнув на напівпорожню пляшку.

– Мені годі... Я завтра на восьму.

– Знову відпустка в листопаді?

– Здається, цього року вийде раніше. Ще не знаю.

– Сашо, послухай...

– Ну? – Було видно, що вона вже повністю зосереджена на якійсь своїй, нікому не видимій проблемі, яку доки не розв’яже, не заспокоїться. – Чого тобі?

– Нічого...

– То допоможи прибрати зі столу, і ходімо спати.

Було близько пів на одинадцять. Федоров збирався на балкон – постояти, подивитися на чужі вікна й викурити останню сигарету, поки дружина возиться у ванній. Але до цього зазирнув у кімнату Марти, торкнувся дверей.

Із замком буде морока – це ясно. Олександра під час ремонту наполягла, щоб двері були як двері, тому й вибрали світлий цільний дуб. Його нічим не взяти – тільки фрезою.

Він увімкнув світло та ввійшов.

У дочки панував безлад, як і має бути в її віці. Дружина вже тут побувала, відзначив Федоров. Наплічник порожній, брудні речі в пранні, а на ліжку дочки лежить комплект свіжої постільної білизни та два махрові рушники. Більший – для басейну. На письмовому столі купою звалені строкаті камінці й мушлі, погано відчищені від піску, блокнот, дрібні купюри, зім’ятий залізничний квиток, дешевенький дерев’яний браслетик, перстеник, подарований бабусею до тринадцятиріччя. Окремо – легенька позолочена медалька на щільній муаровій жовто-блакитній стрічці. Біля стільця сиротливо валявся догори подошвою Мартин капець.

Федоров пошукав поглядом другий. Не знайшов і став навкарачки, щоб понишпорити під ліжком. Рука намацала спочатку капець, а далі – кухонний ніж. Трохи запилюжений, середніх розмірів, з вузьким, добре відточеним лезом.

Ідучи, він клацнув вимикачем. Капці відніс у передпокій, а ніж вимив і повернув у шухляду. Потім задумливо викурив сигарету й протер паперовою серветкою попільницю. Умився й почистив зуби.

Олександра лежала під легким пледом, обличчям до стіни, нічник над її головою був погашений, з боку Федорова – ввімкнений. Коли він почав стягати джинси,

дружина запитала:

- Ти чого блукаєш?

- Курив.

- Щось не можу заснути...

- Хочеш, я сам поговорю з твоїм братом?

- Із котрим? - зітхнула вона. - Ні. Я все вже вирішила... Ти збираєшся зранку по замок?

- Авжеж. - Федоров ліг поруч, натягнув плед до підборіддя й погасив нічник. Олександра присунулася ближче.

- Купи ще дещо, я залишу список на столі.

- Нема питань, - сказав він і обійняв дружину, щоб вона нарешті розслабилася й заснула.

3

Родіон мав важливу, з погляду Марти, позитивну рису - цілковиту відсутність подібності до Смагіних.

Він не був схожий ані на свого батька, ані на її матір, а вже про Валентина й казати годі. Сама вона була впевнена, що смагінська порода найповніше виявилася в ній, а Родіон - у матір, Інну Семенівну, тендітну, мініатюрну, з яскравими сіро-синіми очима й ще пишною гривною золотаво-пшеничного волосся. Батькові риси, проте, були наявні. Кругле важкувате підборіддя, великий рот, тверда кучерявість коротко обстриженого, але по-материному світлого волосся, зріст, нарешті. Їй подобалося, як він по-старомодному стриманий і ввічливий з малознайомими людьми. Як ретельно дякує за обід, підводячись із-за столу. Як жаліє тварин і не терпить хамства.

У середу вже рано-вранці Марта нетерпляче чекала його.

Родіон зателефонував напередодні й повідомив, що забере її десь опівдні, однак приїхав о третій. Це було на нього не схоже, але все пояснювалося просто: затримався в місті, їздив за дорученням батька до клієнтів, тепер до вечора вільний.

Бабуся рвалася їх годувати, дід – посидіти під грушею: на дачі йому не вистачало співрозмовника, – але Марта стала збиратися, трохи нервуючись, і навіть спробувала гарно вбратися – її повідомили, що замовлено столик у кав'ярні.

Вбратися, щоправда, не було в що. Вона натягла м'яту, але чисту жовту футболку, терті джинси, взула легкі кросівки, а решту нервово запхала в торбу. Родіон чекав в автівці – «рено» кольору піску – на ній, щойно одержавши права, їздив сам і возив матір. Іноді батько неохоче дозволяв йому взяти великий джип, але це траплялося вкрай рідко.

Марта розцілувалася зі своїми, жбурнула сумку на задне сидіння й залізла на передне. Родіон захопнув дверцята, неквапом вирулив на путівець, а потім спритно вмонтувався в суцільний потік транспорту, що валив у місто трасою. Їхати було трохи, і вона сердито попрохала його не гнати, як зазвичай.

– Щось трапилось? – Він покосився на її замкнене обличчя, де не залишилося й сліду від недавньої жвавості.

– Потім розповім. Нам обов'язково тягтися в цю кав'ярню?

– А чом би й ні? Там класно годують... Як твої збори?

– Нормально, – буркнула вона. – Вода, щоправда, була спершу за холодна. А ти що тут робив?

– Відпочивав. Чого це ти така колюча, сестричко? Хтось образив?

– Ти як мій батько – без кінця придивляєшся. Мене неможливо образити.

– Серйозно?

– Сумніваєшся? Обережніше, там якийсь затор...

– Бачу. Потерпи, скоро будемо на місці.

Скупчення машин виявилось всього лиш невеликим затором перед шляхопроводом, ліва смуга ремонтувалася. Відстоявши своє, вони рушили в низці машин, що набирали швидкість на в'їзді в місто. Далі вже пішла міська забудова, проспект, що веде до центру, колінчасті провулки, нарешті – паркінг.

– Прибули, чи що? Терпіти не можу громадського харчування... – Марта зітхнула, а Родіон нахилився й відчинив двері з її боку.

– Я голодний. Вилазь і не сердься, – сказав він. – Сумку залиш.

Вони піднялися сходами до скляних дверей, за якими маячила фігура охоронця в білосніжній уніформі. Народу в кафе виявилось напрочуд багато – строкато вдягненого, по-літньому вальяжного. Родіон звично і вправно проходив між столиками, підтримуючи Марту під лікоть. Вона була дівчинкою високою на зріст і збоку цілком могла скидатися на його подружку. Однак коли їх посадовили за столик і офіціант прийняв замовлення, відразу стало видно, що Марта – лиш підлітка, хоч і здається старшою за свої неповні чотирнадцять.

Родіон пішов мити руки.

Тепер доведеться чекати, доки він неквапливо з'їсть свій шмат філе, спритно орудуючи ножем і виделкою, віддасть належне мудрованому салату й соусам, просмакує свою шоколадку, по ковтку відпиваючи густу каву, і наостанок замовить ще й гранатовий сік. І все це в цілковитій мовчанці.

Марта глянула в меню – воно тут складалося з двох частин, японської і європейської. Суто з дошкульності полізла в японську й ткнула пальцем у якусь «маття айсу». Вона й гадки не мала, що воно таке, і коли принесли щось бадьоро-зелене на квадратній дерев'яній таці, таке, ніби овоч, – із сумнівом поколупала, лизнула і раптом відчула дивовижно свіжий вершковий смак із легкою гіркуватістю. На таці були ще безе й полуниця.

– Соку хочеш?

Вона вибрала грейпфрутовий, він, як зазвичай, гранатовий. Офіціант пішов, і Родіон запитав:

– Сподобалося морозиво?

– Угу.

– Це японський рецепт – із зеленим чаєм. А я, знаєш, розлюбив. Мене у твоєму віці загодували.

– Це на Далекому Сході, чи що?

– Ну. Магазинні солодоші там були рідкістю. Тільки льодяники й зефір. Але коли мій дід-генерал вийшов у відставку й прикупив фазенду, його найближчим сусідом виявився один заповзятливий кореець, що одружився з місцевою. Мали коней, корів, овець та іншу худобу. Повно дітей, схожих як дві краплі води, і чималий шмат землі в заплаві Уссурі. От він і робив морозиво – спочатку для своїх, а потім розгорнув справжнє виробництво. Його старші синки роз'їжджали у фургоні по дачних околицях, і товар у них розлітався за лічені хвилини. Ти й уявити не можеш! Із цукатами, чорницями, брусницями, лимонником, актинідією. Навіть із квасолею, імбиром і сиром! Коли мені випадало жити в діда, я вже за тиждень...

– Стривай! А де тепер ці твої баба й дід?

– Померли. Обое. Дід зламав шийку стегна, спіткнувшись на городі, а через тиждень – інсульт. Бабусю мама забрала до нас, але вона й року не прожила. Вони все залишили моїй матері, і батько перед від'їздом продавав якісь шевйотові відрізи, шуби, посуд, меблі, генеральську чорну «волгу». Навіть вівчарку дідову продав – тому-таки корейцеві.

– Уміє твій батько торгувати!

– Не тягти ж із собою, а кинути шкода.

– А як ви там жили?

– Ну як живуть у військових містечках? Найбільше мені подобалася природа. Тільки занадто сиво, коли починаються мусонні дощі. Сопки, вкриті кедрівником, а при підніжжі натуральні джунглі – усе перемішане й заплутане ліанами, лимонником і диким виноградом. Зате взимку, особливо в передгір'ях, снігу по шию...

– Чому ви звідти поїхали? – Марта допила сік і тепер нетерпляче чекала, поки Родіон покінчить зі своїм і вони нарешті заберуться звідси. До того ж страх як хотілося до туалету.

– Я навідріз відмовився вступати у військове училище. Коли перейшов у випускний клас, восени мали з батьком круту розмову. Він хотів, щоб я їхав до Хабаровська, де в нього був якийсь кореш, майор Фрумкін. А я заявив, що хочу стати хірургом, почну готуватися до медичного. Мене віддали в школу на рік пізніше, я йшов на медаль, і батьки носилися зі мною як з писаною торбою... Мама втрутилася. Ми того вечора так репетували, що побудили сусідів. Він же нікого не чує, крім себе. Зійшлися на тому, що до весни вирішимо, де мені вчитись. А місяці за два закрутилась інша історія. Померла бабуся, у батька почалися неприємності на службі... Коротше, він подав рапорт, і ми рушили сюди. Він чомусь категорично відмовився залишатися в Росії, і мама поступилася. Дочекалися, доки я складу випускні й одержу своє липове срібло, а через день після випускного ми розпрощалися з Бікіном... Уже в потязі батько заявив, що вони з матір'ю вважають: краще б мені стати економістом-міжнародником. І знаєш, вони так дістали мене за цей рік своїми нервами й страхами, що я погодився. Тільки взяв з них слово, що більше не сунуть носа у моє особисте життя.

– І як, тримають? – Марта підвелася.

– Загалом так. Ти куди це?

– Усе тобі треба знати. Чекай на мене в машині.

Коли вона повернулася, Родіон стояв біля входу в кафе, жваво розмовляючи з якимось хлопцем. У хлопця в руці був плаский рудий кейс, а сірий піджак прим'ятий на спині.

Марта відразу залізла в салон – двері «рено» були відчинені. Минуло ще хвилин п'ять, і Родіон упав поруч.

– Це Денис, – сказав він, – мій однокурсник. Працює в банку. То що? Додому чи просто покатаємося?

Вона не встигла відповісти, як подав голос його мобільний. Родіон саме здавав задом, і Марта простягла йому сірий айфон, мигцем прочитавши на дисплеї: «Батько».

– Савелій Максимович.

– Скинь, – звелів він. – Знову в нього горить. Я пізніше передзвоню.

Однак вийшло по-іншому.

За кілька хвилин айфон знову наполегливо задзеленчав. Родіон притиснув його плечем до вуха, лишивши руки на кермі. Марта відкинулася на підголовник і заплющила очі – пластик легко холодив стрижену потилицю.

Нічого в неї не виходить. Ще вночі на дачі вона вирішила, що все розповість Родіонові, бо, правду кажучи, більше немає кому. Їй потрібна порада – що з цим робити. Або хоч підтримка.

Навіть уявити не можна, що вона оце все викладе матері. Як пізньої ночі напередодні її від'їзду до Запоріжжя розплющила очі від раптового нападу жаху. Над нею нависала темна фігура Валентина, а його рука шарилася у вирізі її ситцевої піжами. Марта, хоч і спросоння, відразу його впізнала: ці гидкі бермуди в синій горошок ні з чим не сплутаєш. Валентин походжав у них удома відтоді, як встановилася спека.

«Тихіше, тихіше, дитинко, – прошипів цей вилупок, – ти так кричала вві сні, що розбудила дядька...»

«Пішов ти... – вона виплюнула брудну лайку. – Забери руки, недоумку! Я зараз матір покличу!...»

«А її немає вдома. Терміново викликали в лікарню. Ти, лапо, вже спала. А тато пішов проваджати і десь застряг... Я тільки ковдрочку поправити...»

Руку він, проте, забрав, і вона гарячково натягла махрову ковдру до носа. Серце ще скажено стукотіло, але страху більше не було, її душила відраза.

«Зачини двері з того боку, і негайно! – прошипіла вона. – Я завтра ж розповім батькам, що в тебе на думці!»

Валентин випростався, хмикнув і вийшов з її кімнати...

– Ну чому завжди я? – у голосі Родіона прорізалось роздратування. – А ти сам не міг би? Ти ж удома? То мені знову тягтися в Шаури?.. Добре, не заводься. Дай слухавку мамі, ми узгодимо.

Він пригальмував і звернув до узбіччя. Марта краєм ока бачила його тонку, засмаглу до чорного кисть. На тильному боці стовбурчилися світлі волоски, пальці міцно стискали мобільний.

– Спокійніше, мамо... Я зрозумів. Так, відвезу Марту й скоро буду... Та не хвилюйся ти так, нічого не трапиться з твоєю кішкою, встигнемо. Бувай!

Він відключився, жбурнув айфон на задне сидіння й увімкнув передачу.

Марта покосилася: Родіон стежив за дорогою, невдоволено морщився, коли загорялося червоне, але кермував акуратно, без явного поспіху.

Ціле життя він прожив десь далеко, навіть не підозрюючи про її, Марти, існування, а знайомі вони всього два роки. Бачаться нечасто. У нього своє життя, майже невідоме. Що йому до того, з ким їй доводиться жити – день у день – під одним дахом?

Спочатку вона відчула постійну, зосереджену на ній увагу. Обережну присутність, невідривний погляд, часте дихання. Потім Олександра попрохала брата взяти на себе частину клопотів про неї – це було саме тоді, коли в них

розпочався ремонт, усе пішло шкереберть, а батько мотався між домівкою і реанімацією, де приходила до тям після операції бабуся. У тому устрої, який склався ніби сам собою, Валентину була відведена роль ласкавого й дбайливого дядечка. В іншому нікому до неї не було діла.

Боятися вона почала майже одразу – тут уже нічого не поробиш. Валентин, бувало, забирав її зі школи. Удома в цей час зазвичай нікого не було, і він змушував її перевдягатися й акуратно складати речі. При цьому стирчав на порозі й не зводив з неї очей. Далі – обід і перевірка уроків на кухні. Вона покійно приносила щоденник і зошити, хоча мати й батько здебільшого не лізли в її шкільні справи. Валентин кликав її до себе, садив на коліна так, що вона опинялася затиснутою між краєм стільниці і його тулубом. Вона намагалася вирватись, але він чітко тримав її однією рукою, зі свистом дихаючи в потилицю, а другою погладжував її оголене стегно, ніби заспокоюючи. «Відпусти!..» – пручалася вона, на що їй відповідали здушеним смішком...

Потім з коридора долинав звук замка – повертався з роботи батько. Її миттю струшували з колін, вона мчала до батька, щосили притискалася до нього, а потім, ледь відірвавшись, забивалась у свій куток.

Так він переслідував її цілий рік, доки одного разу, розлючений її непоступливістю, не вдарив з розмаху в обличчя. Удома того разу теж нікого не було. З тієї хвилини її страх не те що б розвіявся – просто став іншим...

– Прибули. – Голос Родіона змусив Марту здригнутися. – Тебе провести?

Вона неуважно глянула й похитала головою.

– Сама дійду... Родю, ти когось ненавидів у своєму житті?

– Ненависть руйнує, сестричко. У мене нема ворогів. – Родіон відчинив задні дверцята, дістав із сидіння її сумку.

Марта теж вийшла і тепер стояла прямо перед ним, дивлячись знизу.

– Бувай. Дякую за морозиво... – кивнула вона. – Телефонуй.

Родіон не став чекати, поки Марта дійде до під'їзду, де тусувалася звична вечірня публіка: матусі з візками, обкурені підлітки й пара літніх подружок.

Коли вона озирнулася, «рено» кольору піску вже відчалював.

4

День випав ще той.

Просто зранку привезли п'ятирічного хлопчика з підозрою на непрохідність. Виявилася рідкісна форма запалення апендикса, який лопнув прямо на операційному столі. Провозилися дві години, перемиваючи черевну порожнину, потім Олександрю відправили в інтенсивну терапію – стежити за станом прооперованого, бо, як завжди влітку, через відпустки людей не вистачало, а досвідчена літня медсестра Марина Ігорівна була зайнята двома важкими немовлятами. Потім завідувач відділення підмінив Олександрю на годину – на неї чекав хірург і нескладна планова операція. Після цього вона повернулася до малюка, якому ще виповзати й виповзати з серйозної неприємності.

І весь оцей час її гризла одна думка: як знайти привід поговорити з дружиною старшого брата.

Утім, Інна розшукала її сама.

Близько третьої Олександрю покликали до телефону в хірургію. Вона попросила приглянути, щоб хлопчик випадково не перетиснув дренаж, протупотіла довгим коридором, а потім піднялася сходами з другого на свій третій. На четвертому розташовувалося пологове відділення, на п'ятому – патологія немовлят. Телефон був у лівому крилі на посту чергової сестри поруч із її відділенням. Зараз там нікого не було, слухавка лежала на журналі процедур і грілася під увімкненою день і ніч настільною лампою. Із близьких цей номер знали тільки чоловік, Валентин і Марта.

– Алло, – хрипко видихнула Олександра, важко опускаючись на стілець. Рука була волога від поту, і трубка ледь не вислизнула.

– Чому ти залишаєш удома мобільний? – голос невістки дзвенів від крайнього збудження. – Я ледь вибила з твого Сергія цей номер! Конспіратори...

– Що сталося, Інно? – запитала Олександра. – Я сьогодні в інтенсивній терапії, це далеко звідси. Кажі швидше!

– Мені конче потрібен класний ветеринар. Знайди, будь ласка, а то наш постійний поїхав кудись, а місцевому коновалові я довірити кішку не можу. Тварина сама не своя...

– Добре, я ввечері перетелефоную.

– Навіть не думай! Лікар потрібен просто зараз! Сашо, щось не так. Я зовсім голову втратила. Ну я тебе дуже прошу!

– Добре. Тільки заспокойся й не кричи. Дай поміркувати... Знаєш що – передзвони мені сюди хвилин за п'ять-десять.

На іншому кінці лінії миттєво відключилися.

Олександра поклала слухавку на місце, потім знову підняла і з пам'яті набрала домашній Марти Янівни, у якої, як вона пам'ятала, начебто був пес – чорний пудель Соломончик.

Через три хвилини з'ясувалося, що пудель ще рік тому відправився в собачий рай, зате вона одержала номер мобільного найкращого міського ветеринара і його адресу. Олександра відчула докір сумління, коли на півслові обірвала балакучу Марту Янівну, що поринула в спогади про пуделя, і зараз же знову пролунав дзвінок.

– Ну що в тебе?

– Записуй. Телефонуй просто зараз і домовляйся. Записала? Пошлешся на доктора Куйжель... І ще, люба. Мені терміново треба з тобою дещо обговорити. Віч-на-віч.

– Ну то ідьмо разом. І мені буде спокійніше, – захопилася невістка.

– Я до шостої чергую. Раніше не вирвуся.

– Гаразд. Аби тільки оцей Борис Наумович виявився в місті... Спасибі, пташко моя! Ми тебе підхопимо.

«Спасибі не відкараскаєшся...» – уже на ходу, повертаючись у палату, сумно посміхнулася Олександра.

Родіон зустрів Олександрю рівно о шостій біля виходу з корпусу, і вони жваво поїхали на зазначену Мартою Янівною адресу.

Маститий ветеринар не тільки виявився на місці, але й люб'язно погодився оглянути хвору кицьку в приватній лікарні, яку сам же й очолював. Для цього довелося заїхати до нього додому, забрати світило й доправити в клініку, де черговий лікар одразу ж узяв усі необхідні аналізи.

Олександра шалено втомилася: за весь день вона встигла ковтнути тільки кілька галет і каву з термоса чергового ординатора, симпатичного парубка, який панічно боявся відповідати на питання батьків прооперованого хлопчика. Довелося самій заспокоювати здуріле від тривоги молоде подружжя. Потім знову біганина... Усе це переплутувалося з думками про Валентина.

Провівши Інну до приймальні ветлікарні, вона повернулася до машини, тим більше що сигарети залишилися в сумочці на задньому сидінні. «Рено» був притертий до бордюру; щойно вона наблизилася, племінник вимкнув музику й вибрався на повітря.

Олександра клацнула запальничкою та обережно поцікавилася:

– Що батько?

– Шаленіє й кипить. Особливо з приводу ювілею. Збирає купу народу. Ви будете?

– Запрошення надійшло, а там подивимося... Ти не в курсі, хто приїде?

– Більш-менш. Список складали батьки – щоб усі були сумісні і не нудьгували. Кілька батькових ділових партнерів з дружинами, дехто з сусідів по селищу, мамина приятелька – лікарка-дієтолог... Головна фішка – обласний прокурор, це той, у якого ідіотська чотириповерхова дача, схожа на пагоду, в нас у селищі. Такий собі Шерех. Знаєте такого?

– Ні. Звідки?

– Обідав у нас одного разу.

– Не сподобався тобі прокурор?

– А що мені до нього? – Родіон хмикнув. – Я так-сяк знайомий з його дочками – наче нормальні дівки...

– Ти Марту забрав з дачі? – Олександра змінила тему.

– Питаєте! Доправив як належить. Тільки обідати зі мною вона відмовилася навідріз.

– Нічого дивного. Її ніколи не змусиш нормально поїсти...

З даліни почувся схвильований голос невістки, потім заспокійливий баритон світила.

– Ідуть, – промовила Олександра. – Підкинеш мене хоч до площі?

– Ну навіщо ж так, тьотю Сашо? Доправимо професора, а вас я висаджу прямо біля під'їзду...

Коли Родіон знову начепив навушники та повернув у бік її будинку, Олександра впритул присунулася до братової дружини, яка не зводила очей із пластикової клітки зі своєю улюбленицею на ім'я Джульєтта.

– Зроби мені невелику послугу, – півголосом промовила вона.

- Люба! Я твоя боржниця навік.
- Савелій нас запросив на ювілей. Тобі про це відомо?
- Авжеж. Як без вас?
- Але він категорично проти того, щоб з нами приїхав Валентин.
- Хіба? - голос невістки звучав рівно, але фальш Олександра відчула за версту.
- Так, Інно. Мені начхати на причину їхнього розбрату. Але без нього ми не приїдемо. Це матиме дивний вигляд, згодна? Ви, зрозуміло, цілком можете обійтися без рідні на ювілеї твого чоловіка, у вас будуть усілякі важливі люди.
- Як тобі могло таке спасти на думку, Олександро! - обурилась Інна Семенівна. - Савелій мріє показати вам новий будинок, поспілкуватися по-родинному... Місця всім вистачить.
- То поговориш із чоловіком? - упритул запитала Олександра.
- Треба визнати, це буде непросто, - зітхнула невістка. - Але спробую... Хіба він зараз у місті?
- Хто?
- Валентин Максимович. У нього, я чула, постійні поїздки, пов'язані з роботою.
- Валентин хоче відновити нормальні стосунки з братом. І особисто привітати його з ювілеєм, - промовила Олександра, намагаючись, щоб голос звучав якомога переконливіше. - Зроби це для мене.
- Спробую, - несподівано твердо повторила Інна. У її бездоганно нафарбованих очах майнув дивний вираз. - Савелій тобі передзвонить.
- Дякую.

Олександра простягла руку й легенько поплескала по плечі племінника, даючи знак зупинитися. Потім дочекалася, поки машина від'їде, помахала вслід і тільки тоді глянула в бік свого будинку.

На третьому, у кімнаті Марти, світилось.

Чекаючи на дружину й сина, Савелій Смагін міряв кроками кабінет. Цю частину його просторого заміського дому будівельники закінчили оздоблювати тільки минулої осені. Час від часу він зупинявся, підходив до вікна і вдивлявся в темний простір сонного озера за смугою очерету. Його ділянка виходила просто до води, але будинок розташовувався вище – там, де ґрунт надійніший.

Полковникові подобалося в Шаурах, і своїм новим володінням він пишався. Будинок, служби, лазня, причал, сучасне устаткування та різні вигоди. Довелося ґрунтовно розщедритися не тільки на будівництво, але й для того, щоб приватизувати цей шматок землі, і то так, щоб комар носа не підточив. Тут, як і з одержанням українського громадянства, – а то була річ першочергова, – неабияк допомогли нові знайомства. Грошей, слава богу, вистачило на все.

Удома панувала дружина; він ні в чому їй не відмовляв і не заперечував. По суті, йому було достатньо кабінету на другому поверсі та спальні, звідки вузький коридорчик вів у спальню Інни. Вікна кабінету дивилися на галявину перед будинком, гараж і в'їзні ворота. Звідси Савелій Максимович міг бачити всіх, хто входив і в'їжджав, вольєр з кавказькою вівчаркою Хубілаєм, водойму на галявині, де хлюпалися японські коропи, та масивну огорожу, складену з дикого каменю. Огорожа тяглась аж до води, а пса він особисто ночами випускав з вольєра.

Полковник накидав план зустрічей і поїздок на завтра, коли повернулися Інна та син.

У селищі було тихо, тому дзижчання автоматичних воріт, попірхування двигуна «рено», стукіт дверцят машини було чути напрочуд виразно. Відклавши блокнот і олівець, він ступив до відчиненого вікна й побачив, як до будинку йде дружина, притискаючи до грудей переносну клітку з кішкою. Обличчя Інни у світлі ліхтаря над вхідними дверима здалося йому сумним.

Полковник поквапився назустріч. Уже спускаючись сходами в хол, він зненацька відчув, що скучив. Щось у ході Інни було незвично покірне, а такі речі його завжди збуджували.

– Упоралися? – запитав він, цілуючи дружину в щоку. – Усе нормально? Де Родька?

– Возиться в гаражі зі снастями. Збирається з приятелем на озеро в ніч. Раків ловити, чи що...

– Нехай. Може, чайку вип'ємо?

– Зачекай, Савелію. Я подбаю про Джульетту, тоді й повечереємо.

Він одружився з пристрасті – вона його взяла від першого погляду: тоненька блондинка, стримана, вихована й чуттева. З родини із корінням – навіть вимова в неї залишилася столична. Таких у нього ніколи не було, але до одруження довелося йти довго, і річ була не в Інні, а в її батьках. З нею все виявилось просто. Це були ті ще нічки, дотепер у пам'яті; але й тут вона виявила стриману розсудливість – не захотіла, щоб він думав, начебто згоду батьки дали через те, що вона вагітна. Родіон з'явився на світ набагато пізніше, коли Савелій раптом стрибнув у гречку. Але це траплялося всього разів зо два – і то тільки на початку їхнього сімейного життя. А так він міг вважатися бездоганим чоловіком і однолюбом.

Савелій Максимович повернувся до кабінету, щоб узяти з бару пляшечку «Гремі» – улюбленого коньяку дружини.

Син зазирнув тільки перед тим, як піти.

– Ти хоч поїв? – жваво запитала Інна Семенівна. У верхній ідальні, де був накритий стіл до пізньої вечері, пахло її парфумами. Двері на терасу були відчинені, на столі горіли свічки.

– Аякже, ма. – Родіон оглянув поглядом стіл. – Із якого приводу бенкет?

– Електрику заощаджуємо, – незграбно пожартував полковник. – Ви куди зібралися?

– На Нетечу. – Це було невелике озеро за три кілометри на південь, сполучене протокою з головним. – Ліхтар у гаражі?

– Так. Візьмеш машину?

– На велосипедах. Повернуся вранці, на добраніч вам.

Родіон уже спускався, коли його наздогнав голос батька:

– Замкни гараж і будь дуже уважний на дорозі, особливо в лісі!..

– Не розумію я цих забав, – Савелій Максимович повернувся до дружини. – Раки, блін! Краще б по дівках бігав...

– Не бурчи, – примирливо сказала дружина. – Усьому свій час.

Інна Семенівна готувалася до серйозної розмови. Знаючи вдачу чоловіка, вона могла очікувати чого завгодно: лютого спалаху, холодного сказу, погроз. До таких речей вона звикла й уміла давати з ними раду – надто довго вони прожили разом, щоб звертати увагу на емоції.

– Я щось зголодніла, – промовила вона, всідаючись у крісло, присунуте до стола. – І втомилася. Вимкни верхнє світло й приеднуйся.

– Як завжди: сама на свою голову. – Полковник не любив сутінків, але сьогодні був не від того. – Давно ми з тобою отак не сиділи. Крутимосся, крутимосся, так і життя мине... – Він потягся до пляшки. – Сьогодні, слава богу, все вирішили з Ювашевим. Він скупий, і до того ж просив ділянку, на яку поклали око такі люди, з якими ну ніяк не можна сваритися. Довелося залучати важку артилерію. Але я задоволений – моя частка виявилася навіть більшою, ніж очікувалося... Гарний коньячок, а?

Вона покосилася на ставну фігуру чоловіка, стримала усмішку й запитала:

– Сподіваюся, ти Ювашева не кликав на ювілей?

– А навіщо він мені здався? П'яте колесо в губернаторському возі, а понтів як у японського імператора... Та й чорт із ним! Що це я про справи? Власну дружину по кілька діб не бачу... Іннулю, може, сьогодні зі мною ляжеш?

– Може, – усміхнулася вона. – Подобається рулет?

– Ще б пак! Ти в мене майстриня... і не тільки в цьому.

– Твое здоров'я. – Інна Семенівна підставила келих, аби чоловік хлюпнув коньяку, і подумала: «Зараз. Потім не підступишся».

Поки Савелій Максимович енергійно жував дольку лимона, вона, ніби без зв'язку з усім іншим, промовила:

– Олександра іздила зі мною до ветлікарні. Дуже допомогла.

– М-м, – невиразно промукав полковник. – І що?

– Чому ти не хочеш покликати Валентина?

– Це Сашка вже навіяла тобі у вуха? Ми ж із тобою все вирішили, давно й остаточно!

– Я нічого не вирішувала. Ти диктував, а я складала список. Хто в нас голова родини? Я можу радити в усьому, та не в тому, що стосується твоєї рідні, Савелію!

– Я так вирішив. Крапка. – Полковник почервонів і набичено втупився в дружину. – Ти вже все забула, га?!

– Тільки без крику, любий. Поговорімо спокійно. – Інна Семенівна зітхнула. – Пам'ять у мене в порядку. Однак минуло стільки років... Ти хочеш і з сестрою порвати? Тоді навіщо ми сюди їхали? Ближче до рідних – це не твої слова?

- Ти сама знаєш навіщо...

- Будь послідовним, Савелію. До Білорусі ти не схотів, подавай тобі Україну, тут, мовляв, є де розвернутись... А от не з'явиться на твій ювілей рідня, тебе ж і запитають: а де, шановний Савелію Максимовичу, ваші єдинокровні?

- Дурниці верзеш. Кому на фіг вони здалися?

- Та тому ж Шерехові. У нього в селищі все під контролем, ти ж у курсі. І йому далеко не байдуже, хто тут у нього під боком. Ти що, не звернув уваги, як він випитував тебе про рідню? Хто та що, та що поробляють, та чи є діти... Хочеш підтримувати з ним стосунки? То подбай, щоб не було пліток. Геннадій Іванович людей із проблемами уникає, це всім відомо.

- Не треба мене хомутати, я не...

- Ну гаразд, - жорстко обірвала чоловіка Інна. - Ніхто тобі не указ! Ти в нас - цар і бог. Це ми вже засвоїли. Але й у тебе є провина перед братом.

- Та ну? - Савелій Максимович роздратовано із повної руки налив собі коньяку. - У чому ж це я перед Валькою винен?

- А інтернат, у який ти законопатив хлопця на цілий рік?.. Ти ж і пальцем не поворухнув після тієї дикої історії...

- Ми тоді щойно одружилися, - похмуро огризнувся він.

- Ну то й що? Ти ж крутий, Савелію, а тут галіфе змокріло?

- Годі! - Полковник спалахнув, але стримався. - Приїхали... Ти, дорогенька, мені весь кайф поламала. Цього домагалася?

- Я теж не в захваті від твого молодшого. Але ти просто зобов'язаний його запросити!

- І знаючи, що трапилось після того полювання, ти ще смієш на мене тиснути?

– Не горлай так, ти мені Джульетту перелякаеш...

– До біса! – Полковника понесло: – Прибирай зі столу і сама забирайся до своїх блядських котів... Пляшку не чіпай!

Вона давно не бачила чоловіка в такій люті, однак була впевнена: він скоро охолоне, засяде у своїй норі, прикінчить коньяк, а вранці перепросить за вчорашню брутальність. Лишилося зовсім трохи, щоб остаточно дотиснути.

Інна Семенівна спокійно підвелася, погасила свічки, ввімкнула люстру й мовчки стала збирати посуд на тацю. Лишивши на столі коньяк, воду та лимон, вона віднесла тацю вниз, у кухню. Повернулася з чистою полотняною серветкою й акуратно протерла поліровану поверхню стола. Чоловік огрядно сидів, увібравши голову в масивні плечі, і катав у долонях пузатий келих.

– От що, Савелію! – твердо промовила вона вже на порозі, дивлячись прямо в його похмуре, чавунне обличчя. – Зателефонуй сестрі і ще раз запроси їх. Усіх! Якщо ти цього не зробиш, то я – запам'ятай це! – більше ніколи не дозволю тобі торкнутися мене.

Двері зненацька гучно бахнули. Полковник підвівся, ступив до відчиненого вікна.

Галявина внизу була частково освітлена садовими ліхтариками. Хубілай дрімив на прохолодних плитах біля гаража, однак почув рух і підняв кошлату морду. Небо було чисте, повнісіньке зірок.

«До дідька лисого цих родичів з їхніми родичаннями, – скреготнув зубами Савелій Максимович. – Теж мені: мій дім – моя фортеця. І варто було про таке мріяти всі ці роки?»

5

Квартира, на радість Марти, виявилася порожньою.

Кинувши в передпокої сумку, вона відразу стала під душ. Це вона робила автоматично – після тренувань, школи, навіть після прогулянок. Водопровідна вода мало чим відрізнялася від води в басейнах, шкіра постійно свербіла, але

Інна Семенівна подарувала їй якийсь особливий гель і пом'якшуючий крем – за рецептом її косметолога... І ще ніколи не треба витиратися насухо...

Коли вона вийшла в передпокій, затиснувши під пахвою джинси, футболку, трусики та рушник, щоб розвісити все це на розкладній сушарці на балконі й повернутися по халат, – у замку вхідних дверей повернувся ключ. Від несподіванки Марта прошмигнула назад у ванну, не встигнувши ввімкнути світло, і замкнулася. Серце колотилося, поки вона стояла, прислухаючись до метушні в передпокої, а потім до кроків, які на секунду затихли перед замкненими дверима.

Нарешті почувся тихий смішок – Валентин глянув на вимикач і пройшов далі.

Вона чекала, щоб вибратися зі свого притулку, але ще побоювалася якоїсь капості. Він міг підстерігати її просто за дверима або, як це не раз уже траплялося, постати з туалету в напівзастебнутих штанях. Міг перехопити на ходу й притиснути до стіни.

Марту злегка занудило – мабуть, від голоду. Крім легкого сніданку вранці на дачі й морозива в кав'ярні, вона нічого не їла цілий день.

Ванна була тим місцем у їхній оселі, яке вона особливо не любила. Це почалося років з п'яти. Зазвичай вважається, що діти не так уже й багато пам'ятають із раннього дитинства, але вона пам'ятала, і в ній назавжди лишився страх перед мильною водою, яка піднімається дедалі вище, вище, доходить до підборіддя, а вона, заціпенівши, не може вирватись і врятуватись. Немов кострубатий карб у пам'яті: Валентин, голий по пояс, возиться над нею, намилюючи її волосся чомусь звичайним милом, боляче відтягуючи пасмо й закидаючи назад її голову, щоб піна не потрапляла в очі. Вона не могла й пискнути, бо мати сказала: «Мені нема коли, твій батько знов у відрядженні, тобі допоможе вимити голову дядько, і без витребеньок, будь ласка. Я просто дивуюся, що з тобою робиться, коли ти бачиш ванну! Ти, Марто, вже велика дівчинка, могла б і сама скупатися».

Ніхто з них і гадки не мав про те, який глибинний, ні з чим не порівнюваний жах вона відчувала перед тим, від чого неможливо захиститися...

Марта продовжувала чекати, прислухаючись, доки раптово, немов саме собою, не спалахнуло світло. У дзеркалі відбилося щось непривабливе: руде, з

переляканими очима, скуйовджене, довга шия в гусячій шкірі.

Вона взяла щітку, пригладила мокре волосся, щільніше загорнула халат і вийшла.

Валентин тупцював у кухні, гугняво наспівуючи під ніс. Вона клацнула вимикачем і подалася на балкон у кімнаті батьків, де стояла сушарка. Раптом Валентин опинився просто за нею і перед самими дверима схопив за плече.

- Пусти! - Вона спробувала була струсити чіпку клешню, та не вийшло.

У принципі, Валентин був не набагато вищим за неї, хоч і набагато сильнішим. Підлаштувавшись, можна було б і врізати вуйкові, але вона не хотіла його бісити, бо не знала, що з того може вийти.

- Куди всі пропали? Де твоя мати? Чому досі не повернулася?

- Уявлення не маю. Прибери руки!

- Я готую вечерю, дитинко. Привіз нам дещо смачненьке...

- Ну то й що? - Марта сіпнулася, вивільняючись, і повернулася до нього.

- Ти так швидко ростеш. Скоро від нашого маляти не залишиться й сліду.

Її знову занудило. Марта покосилася в бік кухні.

- Там щось горить.

- Ох, дідько, справді... Зовсім забув, - заметушився Валентин. - Коротше, чекаю тебе до столу...

І так буде повік. Бо він і не збирається залишати їхній дім. Від нього чомусь завжди відгонить вагоном, вугіллям, засаленими простирадлами, хоча за натурою він чепурун. І ще чимсь мерзенним, що годі описати.

Прихопивши в передпокої сумку, Марта вирушила у свою кімнату й тільки тоді виявила новісінький замок у дверях. Не якусь там непевну засувку, а справжній замок, компактний і надійний на вигляд, з кулястою латунною ручкою, у яку зсередини вставляється ключ.

Одним рухом вона захлопнула за собою двері, повернула ключ і сунула його в кишеню халата. Буквально через півхвилини з того боку пролунав стукіт кісточками пальців. Марта зловтішно посміхнулася. Їсти хотілося до кольок.

У сумці знайшовся пакет із яблуками – білий налив, дачний, шматок підсохлої кулеб'яки, запакований у пергамент, і якась зелень. У двері знову шкреблись, але рот у неї був набитий, і Валентин не отримав навіть мукання.

Після їжі Марта змахнула крихти зі стола, викинула недогризок яблука у вікно і, не гасячи світла, вляглася в халаті поверх старого картатого пледа, попередньо відсунувши стос чистої постільної білизни до стіни.

Нарешті спокій...

Прокинулася вона від нового стукоту у двері. Голос батька мовив:

– Марточко, пусти мене, будь ласка!

– За-а-араз, татку! – Марта позіхнула, намацала ключ у кишені й босоніж прочалапала до дверей.

– Ну, як тобі? – спитав Федоров з порога, кивнувши на замок. Він був трохи захмелілий. – Довелося повозитися чимало...

– Дякую, чудово. Заходь.

Перш ніж захлопнути двері, Марта визирнула. Ні звуку. «Невже забрався?» – подумала вона та обернулася до батька. Федоров уже сидів, розвернувши стілець спинкою до письмового стола, з блаженним виразом на обличчі.

– А де мама?

- Не знаю, - відповіла Марта без подробиць.

- От і Валентин не в курсі,- зітхнув Федоров. - Щось загуляла наша Олександра Максимівна...

- Ти що, випив? - з подивом запитала вона.

- Та крапельночку, Марто. Клянусь! Але якби ти знала, кого я сьогодні випадково зустрів! Через двадцять років!

- І кого ж? - Вона забралася на ліжку, сунула подушку під спину й закутала ноги полами халата.

- Олексія Гаврюшенка, однокласника. Не можу в голові вмістити! Ми шість років за однією партою просиділи. Він тепер персона. Заправляє слідчим відділом у міській прокуратурі.

- Он як? - Марта нишком позіхнула, прикривши рот долонею. У животі підозріло загурчало. Зараз би бутерброд. Вона прислухалася до звуків із кухні.-
Поспілкувалися?

Батько захопився:

- Думаєш, ми не мали про що поговорити? Адже обидва вступали до того самого інституту - юридичного. Було таке. Я не пройшов...

- А як ви з мамою познайомилися? - розсіяно перебила Марта. - Ти ніколи не розповідав.

- Елементарно. Твоя мати щойно закінчила медучилище і прийшла працювати в лікарню. Ми там саме монтували рентгенівський пристрій, а потім...

Федоров чомусь обірвав себе на півслові.

Марта однаково слухала неуважно: у коридорі по той бік дверей нетерпляче походжав Валентин, тиснучи лінолеум пласкими ступнями в домашніх шкіряних

туфлях. Цю його ходу з шарканням ні з чим не сплутаєш. Нарешті двічі постукали. Вона уривчасто кинула «так». У щілину проліз материн брат і звичним своїм елейним тоном покликав їх обох у кухню.

– Ти йди, тату, – сказала Марта, коли Валентин вийшов. – Мені треба переодягтися.

Федоров квапливо вийшов, клянучи себе на чому світ стоїть. Мало сп'яну не обмовився, як переконував дружину завести дитину і чим те скінчилося. Довелося податись у ванну, сполоснути розпашіле обличчя й хоч трохи привести себе до ладу. Телефон у передпокої та його мобільний тупо мовчали, у квартирі плавилася напружена тиша.

Думка про те, що вже не перший рік поспіль він проводить свою відпустку геть нездарно, майнула в нього тієї миті, коли Олександра, відімкнувши своїм ключем вхідні двері, ступила в передпокій, а зі своєї кімнати з'явилася дочка.

– Привіт, мамо! – вигукнула Марта. – Чого це ти...

– Сашо, – перебив її раптово виниклий на порозі кухні Валентин, – ну де ж ти блукаєш?

– А що сталося?

– Та нічого особливого.

– Тоді які претензії?

– Немає претензій. Ти голодна?

– Ще б пак.

– То до вечері...

Це була їхня персональна манера спілкування. Олександра навіть не розсердилася. Скинула з набряклих ніг босоніжки, повісила сумочку і, нібито не помічаючи Марту, подалася мити руки.

Стіл у кухні був накритий наче для парадного бенкету.

Пляшка вина зі строкатою етикеткою, п'ять тарілок із сервізу, згорнуті кувертами серветки, кришталеві келихи. Тонко нарізана шинка, іспанська салямі, маслинки, огірочки-корнішончики... Марта завмерла на порозі.

Спиною до кухонного вікна ніяково переступав з ноги на ногу батько з сигаретою в руці, а поруч на табуреті проглядалася досить жалюгідна, стрижена майже під нуль істота. Гола худа шия теліпалася в розтягнутому вирізі секондгендівської футболки. Тільки піднапружившись і придивившись, можна було розпізнати жіночу особину, і то досить молоду. Жодних натяків на косметику, із прикрас – три срібні кільця в мочці лівого вуха.

Валентин, легенько підштовхнувши Марту до столу, сказав: «Сідай, знайомся. Це моя колега Людмила... Людочко, це племінниця Марта, я тобі про неї розповідав...»

Марта кивнула й відвела погляд від гості, – та, мабуть, з'явилася в оселі, поки вона спала.

Увійшла Олександра і влаштувалася на звичному місці – на чолі столу, скося поглядаючи на оту Людочку. Марта потяглася до столу, нашвидкуруч зібрала в тарілку данину: хліб, шинку, сир, огірок і кілька маслин – та підвелася. Наостанок прихопила баночку «пепсі».

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/kl-mov_sv-tlana/t-kogo-nema

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)